

การใช้บทเรียนออนไลน์ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถม ในสถานการณ์โควิด 19

Using Online lessons of Sufficiency Economy For primary school students in the COVID 19 situation

ภาสกร เรืองรอง - Passakorn Roungrong¹

พิลาศศิริ เสริมพงษ์ - Philatsiri Sermphong²

วันที่รับบทความ 30 มิถุนายน 2563

วันที่บทความแก้ไข 23 พฤศจิกายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ 7 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาหลายแห่งในปัจจุบัน ทำให้ต้องมีการวางแผนทาง และจัดเตรียมความพร้อมในเรื่องของรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียน บทเรียนออนไลน์ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถม เป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ เกิดสติปัญญา เกิดทักษะการใช้ชีวิตที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขของชีวิต โดยความสุขเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่เป็นแนวทางในการพัฒนานำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเอง ในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ เน้นอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียร ความอดทน สติและปัญญา รวมไปถึงการเลือกปฏิบัติเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม บทเรียนออนไลน์ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีชีวิตที่สมดุล พร้อมรับมือกับการเรียนรู้ในสถานการณ์โควิด 19 ประกอบกับการเรียนในรูปแบบออนไลน์สามารถตอบสนองในเรื่องของมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดในสถานศึกษา ลดช่องทางการแพร่เชื้อ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียน เรียนรู้ได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา และสามารถทบทวนบทเรียนได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

คำสำคัญ: บทเรียนออนไลน์ เศรษฐกิจพอเพียง โควิด 19

¹ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

² นักศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

Abstract

The circumstances of the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) outbreak have affected the teaching arrangements of many schools today. As a result, the students need to be prepared and prepared for the appropriate learning style for the learner. Sufficiency Economy Online Lessons for Elementary School Students are one of the ways to provide learning to students. Intellectual birth the right living skills are established in order for the learner to have a balance of life by balancing the heart, which is in line with the "philosophy of sufficiency economy", which guides development, leads to self-sufficiency. At different levels, it reduces the risk of natural variation or changes from various factors. Focus on modesty and reasoning, good immunity, knowledge, perseverance. Tolerance, mindfulness, and intelligence, as well as discrimination to create immunity for yourself and society. Sufficiency Economy Online Lessons are one way to develop learners to be a complete and balanced human being, while coping with learning in Covid 19 situations, and online learning can respond to social spaced measures to prevent an epidemic in academia. Reduce transmission channels Increase educational opportunities for learners to access lessons You can review the lesson spontaneously, which will allow the learner to learn to its full potential.

Keywords: Online lessons, Sufficiency Economy, Covid 19

บทนำ

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก ตั้งแต่เชื้อไวรัสเริ่มระบาดจนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาในหลายประเทศทั่วโลก มีนักเรียนจำนวนมากได้รับผลกระทบจากการปิดสถานศึกษา สำหรับประเทศไทยสถานการณ์การระบาดเกิดขึ้นในช่วงสถานศึกษาชั้นพื้นฐานปิดภาคเรียน โดยในช่วงต้นเดือนเมษายน คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้เลื่อนวันเปิดภาคเรียนที่ 1 ไปเป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 ประเทศไทยจึงมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เกิดขึ้น ดังนั้น เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการระบาด โรงเรียนหลายแห่งจึงต้องเตรียมมาตรการต่าง ๆ เพื่อรับมือและป้องกันไม่ให้นักเรียนได้รับผลกระทบจากรูปแบบการเรียนที่เปลี่ยนไป (พงศัทศ วนิชานันท์, 2563)

หนึ่งในมาตรการที่ถูกลำเอียงมาใช้เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) คือ มาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องถูกปิดไปด้วยเพื่อลดช่องทางการแพร่เชื้อ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนสูญเสียเวลา และโอกาสในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะผู้เรียนในกลุ่มที่ขาดความพร้อมด้านทุนทรัพย์ ซึ่งอาจจะส่งผลให้ผู้เรียนบางส่วนหลุดออกจากระบบการศึกษา ก่อให้เกิดผลเสียต่ออนาคตด้านการศึกษาของผู้เรียนในระยะยาว ดังนั้น สิ่งที่จะต้องพิจารณาคือการวางแผนทางการเรียนรูปแบบใหม่โดยให้มีความสอดคล้องกับความรุนแรงของสถานการณ์ โดยทางกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ใน 3 รูปแบบ ซึ่งโรงเรียนสามารถเลือกรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยพิจารณาตามความเหมาะสมและบริบทของโรงเรียน (พงศัทศ วนิชานันท์, 2563)

การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ (Online learning) เป็นหนึ่งใน 3 รูปแบบทางเลือกสำหรับโรงเรียนในการนำไปใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ (Online learning) เป็นการศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยนักเรียนสามารถเลือกเรียนตามความสนใจ หรือครูอาจกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเข้าถึงเนื้อหาด้วยตนเองได้ทุกที่ทุกเวลา เนื้อหาอาจประกอบด้วย ข้อความ, รูปภาพ, เสียง, วิดีโอ และสื่อมัลติมีเดียอื่น ๆ ซึ่งนักเรียน ครู และเพื่อนร่วมชั้นเรียน สามารถติดต่อสื่อสาร ปรึกษา หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนทั่วไป โดยใช้ช่องทางการสื่อสารผ่าน E-mail, Chat, Social Network ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

ปัจจุบันเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ในรูปแบบของข้อความหลายมิติ (Hypertext) บนเครือข่ายเวิลด์ไวด์เว็บที่มีการจัดเก็บข้อมูลจำนวนมากและเป็นช่องทางสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร อีกทั้งผู้ใช้ยังสามารถโต้ตอบมีปฏิสัมพันธ์ได้หลายรูปแบบ ทำให้มีการพัฒนาเว็บเพื่อการศึกษาและมีการจัดการเรียนการสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตขึ้น ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเว็บจึงกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเรียนการสอนและการเรียนรู้ซึ่งสามารถใช้เสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ หรือใช้เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนการสอนในหลักสูตรได้ ซึ่งการสอนบนเว็บ (Web-Based Instruction) เป็นการผสมผสานกันระหว่างเทคโนโลยีปัจจุบันกับกระบวนการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ และแก้ปัญหาในเรื่องข้อจำกัดทางด้านสถานที่และเวลา โดยการสอนบนเว็บจะประยุกต์ใช้คุณสมบัติและทรัพยากรของเวิลด์ไวด์เว็บ ในการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริม

และสนับสนุนการเรียนการสอน ซึ่งการเรียนการสอนที่จัดขึ้นผ่านเว็บนี้อาจเป็นบางส่วนหรือทั้งหมดของกระบวนการเรียนการสอนก็ได้ (ถนอมพร เลาจรัสแสง, 2544)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ มุ่งให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (ปรียานุช พิบูลสรารุณ, 2551) สำหรับผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมต่อการสร้างผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ เกิดสติปัญญา เกิดทักษะการใช้ชีวิตที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนมีความสมดุลของชีวิต โดยความสมดุลเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่เป็นแนวทางในการพัฒนานำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเอง ในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ เน้นอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียร ความอดทน สติและปัญญา รวมไปถึงการเลือกปฏิบัติเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม ผู้สอนจะต้องสอนผู้เรียนให้เข้าใจทั้งภาพเล็กและภาพใหญ่ ผู้เรียนต้องเข้าใจ “ความสมดุลของระบบ” ทั้งความสมดุลระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับเทคโนโลยี และเข้าใจ “สมดุลของกลไก” ทั้งสมดุลระหว่างการเรียนรู้นอกและในโรงเรียน ระหว่างปัญญาประดิษฐ์กับปัญญามนุษย์ ระหว่างอารยธรรมในโลกจริงและอารยธรรมในโลกเสมือน ที่สำคัญต้องสอนให้ผู้เรียนรู้จักเต็มเมื่อขาด รู้จักหยุดเมื่อพอ และรู้จักปันเมื่อเกิน ครูจึงต้องรู้เท่าทันในประเด็นเหล่านี้ และเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดสมดุลขึ้นทั้งในระบบและกลไก (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2563)

ดังนั้น การนำการเรียนการสอนในรูปแบบบทเรียนออนไลน์ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดสติปัญญา เกิดทักษะการใช้ชีวิตที่เหมาะสม เกิดความสมดุลของชีวิต เป็นแนวทางหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สามารถตอบสนองในเรื่องของมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดในสถานศึกษา ลดช่องทางการแพร่เชื้อ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียน เรียนรู้ได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา และสามารถทบทวนบทเรียนได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

1. บทเรียนออนไลน์คืออะไร

ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในช่วง 2 - 3 เดือนที่ผ่านมาได้เปลี่ยนรูปแบบ และพฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนจำนวนมากทั่วโลก ไม่เว้นแม้แต่การศึกษาที่ต้องเปลี่ยนรูปแบบเป็นการเรียนผ่านระบบออนไลน์แทน เพื่อไม่ให้เกิดการเรียนต้องหยุดชะงักลง ส่งผลให้ในปัจจุบันมีผู้ให้ความสำคัญและมีการนำเอาการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษามากขึ้น โดยบทเรียนออนไลน์เป็นหนึ่งในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่ได้รับความนิยม และถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ ได้มีผู้นิยามและให้ความหมายของบทเรียนออนไลน์เอาไว้ ดังนี้

กิตานันท์ มลิทอง (2543) ให้ความหมายว่า บทเรียนออนไลน์เป็นการใช้เว็บในการเรียนการสอนโดยอาจใช้เว็บเพื่อนำเสนอบทเรียนในลักษณะสื่อหลายมิติของวิชาทั้งหมดตามหลักสูตร หรือใช้เพียงการเสนอข้อมูลบางอย่างเพื่อประกอบการสอนก็ได้ รวมทั้งใช้ประโยชน์จากคุณลักษณะต่าง ๆ ของการสื่อสารที่มีอยู่ในระบบ

อินเทอร์เน็ต เช่น การเขียนโต้ตอบกันทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์และการพูดคุยสดด้วยข้อความและเสียงมาใช้ประกอบด้วย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

คาน (Khan, 1997) ได้ให้คำจำกัดความของบทเรียนออนไลน์ว่า เป็นการเรียนการสอนที่อาศัยโปรแกรมไฮเปอร์มีเดียที่ช่วยในการสอนโดยการใช้ประโยชน์จากคุณลักษณะและทรัพยากรอินเทอร์เน็ต (www) มาสร้างให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้อย่างมากมาตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ในทุกทาง

รีแลน และกิลลानी (Relan and Gillani, 1997) ได้ให้คำจำกัดความของบทเรียนออนไลน์เอาไว้เช่นกันว่าเป็นการกระทำของคณะหนึ่งในการเตรียมการคิดในกลวิธีการสอน โดยกลุ่มคอนสตรัคติวิซึมและการเรียนรู้ในสถานการณ์ร่วมมือกันโดยใช้ประโยชน์จากคุณลักษณะและทรัพยากรในเว็ลด์ไวด์เว็บ

แคมเพลส และแคมเพลส (Camplese and Camplese, 1998) ให้ความหมายของบทเรียนออนไลน์ว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนทั้งกระบวนการหรือบางส่วน โดยใช้เว็ลด์ไวด์เว็บเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน เนื่องจากเว็ลด์ไวด์เว็บมีความสามารถในการถ่ายทอดข้อมูลได้หลายประเภท ไม่ว่าจะเป็น ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง จึงเหมาะแก่การเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาการเรียนการสอน

ถนอมพร เลาจรัสแสง (2544) ให้ความหมายว่า บทเรียนออนไลน์เป็นการผสมผสานกันระหว่างเทคโนโลยีปัจจุบันกับกระบวนการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนรู้และแก้ปัญหาในเรื่องข้อจำกัดทางด้านสถานที่และเวลา โดยการสอนบนเว็บจะประยุกต์ใช้คุณสมบัติและทรัพยากรของเว็ลด์ไวด์เว็บในการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอน ซึ่งการเรียนการสอนที่จัดขึ้นผ่านเว็บนี้อาจเป็นบางส่วนหรือทั้งหมดของกระบวนการเรียนการสอนก็ได้

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบของบทเรียนออนไลน์ เป็นการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบันมาใช้ออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างการเรียนรู้ผ่านสื่อกลางที่สามารถนำเสนอข้อมูลได้หลากหลายทั้งข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง เพื่อตอบสนองต่อการเรียนรู้ เพิ่มประสิทธิภาพและแก้ปัญหาในเรื่องข้อจำกัดทางด้านสถานที่และเวลาได้

2. องค์ประกอบของบทเรียนออนไลน์

ถนอมพร เลาจรัสแสง (2545) การออกแบบบทเรียนออนไลน์ต้องมีหลักในการสร้างและวางรูปแบบอย่างเหมาะสม ทั้งในเรื่องของเนื้อหา รายวิชา และผู้เรียน ผู้ออกแบบควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญให้ครบถ้วน ซึ่งประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1 เนื้อหา (Content) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดสำหรับ E-Learning คุณภาพของการเรียนการสอนของ E-Learning และการที่ผู้เรียนจะบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนในลักษณะนี้หรือไม่ อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือเนื้อหาการเรียนซึ่งผู้สอนได้จัดทำให้แก่ผู้เรียนซึ่งมีหน้าที่ในการใช้เวลาส่วนใหญ่ศึกษาเนื้อหาด้วยตนเองเพื่อทำการปรับเปลี่ยน (Convert) เนื้อหาสารสนเทศที่ผู้สอนเตรียมไว้ให้เกิดเป็นความรู้โดยผ่านการคิดค้น วิเคราะห์อย่างมีหลักการและเหตุผลด้วยตัวของผู้เรียน

2.2 ระบบบริหารจัดการรายวิชา (Course Management System) องค์ประกอบที่สำคัญมากเช่นกันสำหรับ E-Learning ได้แก่ ระบบบริหารจัดการรายวิชาซึ่งเป็นเสมือนระบบที่รวบรวมเครื่องมือซึ่งออกแบบไว้

เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์นั่นเอง ซึ่งในที่นี้อาจแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน และผู้บริหารระบบเครือข่าย ซึ่งเครื่องมือและระดับของสิทธิในการเข้าใช้ที่จัดหาไว้ให้ก็จะมีแตกต่างกันไป การใช้งานของแต่ละกลุ่มตามปกติแล้วเครื่องมือที่ระบบบริหารจัดการรายวิชาต้องจัดหาไว้ได้แก่ พื้นที่ และเครื่องมือสำหรับการช่วยผู้เรียนในการเตรียมเนื้อหาบทเรียน พื้นที่ และเครื่องมือสำหรับการทำแบบทดสอบแบบสอบถาม การจัดการแฟ้มข้อมูลต่าง ๆ นอกจากนี้ระบบบริหารจัดการรายวิชาที่สมบูรณ์จะจัดหาเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารไว้สำหรับผู้ใช้ระบบไม่ว่าจะเป็นในลักษณะของไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ เว็บบอร์ดห้องสนทนา (Chat room) บางระบบยังจัดห้องประกอบพิเศษอื่น ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้อีกมาก เช่น การจัดให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าดูคะแนนการทดสอบ สถิติการใช้งานในระบบการอนุญาตให้ผู้ใช้งานสร้างตารางการเรียนปฏิทินการเรียน

2.3 โหมดการติดต่อสื่อสาร (Modes of Communication) องค์ประกอบสำคัญของ E-Learning ที่ขาดไม่ได้อีกประการหนึ่งก็คือการจัดให้ผู้เรียนสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้สอนวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ รวมทั้งผู้เรียนด้วยกันในลักษณะที่หลากหลาย และสะดวกต่อการใช้กล่าวคือมีเครื่องมือที่จัดหาให้ผู้เรียนไว้ใช้ได้มากกว่า 1 แบบรวมทั้งเครื่องมือเหล่านั้นจะต้องมีความสะดวกใช้ (User-friendly) ด้วยซึ่งเครื่องมือที่ E-Learning ควรจัดทำให้ผู้เรียนได้แก่

2.3.1 การประชุมทางคอมพิวเตอร์ การประชุมทางคอมพิวเตอร์ทั้งในลักษณะของการติดต่อสื่อสารแบบต่างเวลา (Asynchronous) เช่น การแลกเปลี่ยนข้อความผ่านทางกระดานอิเล็กทรอนิกส์หรือรู้จักกันในชื่อของเว็บบอร์ด เป็นต้น หรือในลักษณะของการติดต่อสื่อสารแบบเวลาเดียวกัน (Synchronous) เช่น การสนทนาออนไลน์หรือ Chat หรือในบางระบบอาจจัดให้มีการถ่ายทอดสัญญาณภาพและเสียงสด (Live Broadcast) ผ่านทางเว็บในการนำไปใช้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนสามารถเปิดสัมมนาในหัวข้อเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในคอร์ส ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการบรรยาย การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การเปิดอภิปรายออนไลน์ เป็นต้น

2.3.2 ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นองค์ประกอบสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนสามารถติดต่อกับผู้สอนหรือผู้เรียนอื่น ๆ ในลักษณะรายบุคคล การส่งงานและผลป้อนกลับให้ผู้เรียน ผู้สอนสามารถให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ทั้งนี้ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ผู้สอนสามารถใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ในการให้ความคิดเห็นและผลป้อนกลับที่ทันต่อเหตุการณ์

2.4 แบบฝึกหัด/แบบทดสอบ องค์ประกอบสุดท้ายของ E-Learning แต่ไม่ได้มีความสำคัญน้อยที่สุดได้แก่ การจัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการโต้ตอบกับเนื้อหาในรูปแบบของการทำแบบฝึกหัดและทดสอบความรู้ กระบวนการออกแบบและพัฒนาบทเรียนออนไลน์

สรุปได้ว่า การออกแบบบทเรียนออนไลน์ควรคำนึงถึงองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ เนื้อหา ระบบบริหารจัดการรายวิชา โหมดการติดต่อสื่อสาร แบบฝึกหัด/แบบทดสอบ เพื่อให้บทเรียนออนไลน์มีประสิทธิภาพเหมาะสมและมีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. การออกแบบบทเรียนออนไลน์

ADDIE Model เป็นแบบจำลองสำหรับการออกแบบและพัฒนาวัตกรรมการสอนที่ได้รับความนิยมมานาน เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ง่ายและมีขั้นตอนการลงมือปฏิบัติที่ชัดเจน สามารถนำไปใช้กับการออกแบบ และการพัฒนาสื่อหลายรูปแบบ ซึ่ง ADDIE Model มีลำดับการพัฒนาเป็น 5 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์ (Analysis)
2. การออกแบบ (Design)
3. การพัฒนา (Development)
4. การนำไปใช้ (Implementation)
5. การประเมินผล (Evaluation)

การออกแบบบทเรียนออนไลน์สามารถนำกระบวนการพัฒนาตามรูปแบบ ADDIE Model มาใช้เพื่อให้บทเรียนออนไลน์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเหมาะสำหรับการนำไปใช้เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งบทเรียนออนไลน์มี 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ (ไพโรจน์ ติรณนากุล, ไพบุลย์ เกียรติโกมล และเสกสรรค์ แยมพินิจ, 2546: 54-68)

3.1 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) ในการพัฒนาเนื้อหาการเรียนการสอนผู้พัฒนาต้องทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่จะนำมาใส่ในบทเรียนเพื่อกำหนดให้ชัดเจนว่าจะให้ผู้เรียน เรียนอะไรบ้าง เรียนอะไรก่อน เรียนอะไรหลัง เพื่อไม่ให้ซ้ำซ้อนในแต่ละหัวข้อ ไม่ให้สิ่งที่เรียนมานั้นมากหรือน้อยเกินไปยากหรือง่ายเกินไป ดังนั้น ผู้พัฒนาจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระที่จะถูกบรรจุอยู่ในบทเรียนแล้ววิธีการที่วิธีหนึ่งก็คือการวิเคราะห์เนื้อหาที่จะนำมาผลิตเป็นบทเรียนวิเคราะห์เนื้อหาเป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนา บทเรียนมีขั้นตอนย่อย ๆ 3 ขั้นตอน คือ

3.1.1 การสร้างแผนภูมิระดมสมอง (Brain Storm Chart Creation) การพัฒนาบทเรียนจะเป็นการระดมความคิดเพื่อรวบรวมหัวเรื่องที่ควรจะมีในบทเรียนโดยเริ่มจาก การเขียนชื่อเรื่องที่สร้างเป็นบทเรียนไว้ตรงกลาง และให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาวิชาจำนวน 4 - 5 คน ช่วยกันระดมสมองแจ้งหัวเรื่องที่ควรสอนในวิชานั้น โดยโยงออกจากชื่อเรื่องหลักขยายออกไปเป็นชั้น ๆ มีเส้นเชื่อมให้เห็นความสัมพันธ์ของหัวเรื่องหลักกับหัวเรื่องย่อยจากผ่านกระบวนการระดมสมองแล้วผลที่ได้จะเป็นแผนภูมิระดมสมองที่แสดงถึงหัวเรื่องที่ควรจะมีอยู่ในบทเรียน

3.1.2 การสร้างแผนภูมิหัวเรื่องสัมพันธ์ (Concept Chart Creation) แนวคิดของแผนภูมิหัวเรื่องสัมพันธ์คือการจัดกลุ่มของหัวเรื่องที่ระดมสมองได้ให้เป็นกลุ่มหรือหมวดหมู่ที่สัมพันธ์กัน โดยนำแผนภูมิระดมสมองมาทำการศึกษาความถูกต้อง ความสอดคล้องของทฤษฎี หลักการ เหตุผล ความสัมพันธ์ และความต่อเนื่องกันของหัวเรื่องอย่างละเอียด มีการนำแผนภูมิระดมสมองที่ได้มาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง โดยมีการตัด ย้าย หรือยุบรวมหัวเรื่องต่าง ๆ ตามหลักการ เหตุผล หรือทฤษฎีของวิชาจนสามารถอธิบายและตอบคำถามต่าง ๆ ได้ทั้งหมด

3.1.3 การสร้างแผนภูมิโครงข่ายเนื้อหา (Content Network Chart Creation) แนวคิดของแผนภูมิโครงข่ายเนื้อหา คือนำหัวเรื่องที่ได้จากแผนภูมิหัวเรื่องสัมพันธ์มาจัดลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหา โดยพิจารณาลำดับก่อนหลังหรือคู่ขนานกันตามความจำเป็นที่จะต้องอ้างอิงกันตามหลักการเทคนิคโครงข่ายเนื้อหาที่เป็นส่วนพื้นฐานต้องจัดการเรียนการสอนก่อนส่วนที่เป็นเนื้อหาขั้นต่อไป

3.2 ขั้นการออกแบบ (Design) ขั้นตอนในการออกแบบบทเรียนจะมีขั้นตอนหลัก 2 ขั้นตอน ที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องกัน คือ

3.2.1 การกำหนดกลวิธีในการนำเสนอหน่วยการเรียนรู้และเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของเนื้อหา แบ่งเป็นขั้นตอนย่อย ๆ 3 ขั้นตอน คือ

- 3.2.1.1 การแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยการเรียนรู้
- 3.2.1.2 การสร้างแผนภูมิหน่วยการเรียนรู้วิชา
- 3.2.1.3 การกำหนดและเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของเนื้อหาแต่ละหน่วย

3.2.2 การออกแบบแผนภูมิการนำเสนอในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ การออกแบบแผนภูมิการนำเสนอในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เป็นการออกแบบการสอนและการวางแผนการสอน ซึ่งจะต้องออกแบบการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมาย โดยเลือกวิธีการสอน สื่อการสอนที่เหมาะสมนำมาใช้เป้าหมายสำคัญในการออกแบบแผนภูมิ คือ การให้ผู้เรียนเกิดการการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งใจในการออกแบบต้องคำนึงถึงกระบวนการนำเสนอทั้งหมด ซึ่งจะต้องมีการนำเข้าบทเรียน การนำเสนอเนื้อหาสาระ การทบทวนเสริมความเข้าใจ และการสรุป บทเรียนรวมทั้งการใช้เทคนิควิธีการสอน การใช้สื่อต่าง ๆ ที่เหมาะสม และสิ่งที่สำคัญที่การออกแบบการสอนทั่วไปไม่มีคือ จะต้องมีการสัมพันธ์ระหว่างบทเรียนกับผู้เรียนการออกแบบแผนภูมิการนำเสนอในแต่ละบทเรียนมาจากพิจารณาเนื้อเรื่อง แต่ละช่วงพร้อมคิดวิธีการสอน สื่อที่ใช้ และลักษณะปฏิสัมพันธ์ในหัวข้อ นั้น ๆ ที่ละหัวข้อพิจารณาทีละลำดับจนจบหน่วยการเรียนรู้ แล้วจึงเริ่มหน่วยการเรียนรู้ถัดไป

3.3 ขั้นการพัฒนา (Development) ขั้นตอนการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ เป็นการพัฒนาเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ก่อนนำไปเขียนโปรแกรม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 3.3.1 การเขียนรายละเอียดเนื้อหาบทเรียนการสอน
- 3.3.2 การจัดลำดับบทเรียนการสอน
- 3.3.3 การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา
- 3.3.4 การสร้างแบบทดสอบและประเมินคุณภาพของแบบทดสอบ

3.4 ขั้นการพัฒนาเนื้อหาสู่โปรแกรม (Implementation) ขั้นการพัฒนาเนื้อหาสู่โปรแกรมนี้เป็นขั้นที่ทำต่อจากขั้นการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้โดยมีรายละเอียดและขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 3.4.1 การเลือกโปรแกรมที่จะใช้นำเสนอบทเรียน
- 3.4.2 การพัฒนาและจัดเตรียมสื่อที่จะใช้ประกอบบทเรียน
- 3.4.3 การนำข้อมูลเนื้อหาบทเรียนหลังจากที่เตรียมทุกอย่างพร้อมแล้ว

3.5 ขั้นการประเมินผล (Evaluation) ขั้นการประเมินผลบทเรียนเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการพัฒนาบทเรียนจะต้องทำต่อจากขั้นการพัฒนาเนื้อหาสู่โปรแกรม นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญและเป็นตอนที่ขาดไม่ได้ ในขั้นกระบวนการวิจัยเชิงพัฒนาเพราะเป็นการตรวจสอบผลการวิเคราะห์และออกแบบว่าจะได้ผลตามที่ตั้งเป้าไว้หรือไม่ ในการประเมินผลบทเรียนที่ได้พัฒนาขั้นนี้ จะประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 3.5.1 การตรวจสอบคุณภาพมัลติมีเดียของบทเรียน
- 3.5.2 การทดลองกระบวนการทดสอบหาประสิทธิภาพ
- 3.5.3 การทดสอบหาประสิทธิภาพของบทเรียนและประสิทธิภาพการเรียนรู้
- 3.5.4 จัดทำคู่มือการใช้บทเรียน

สรุปได้ว่า การออกแบบบทเรียนออนไลน์มีหลักและขั้นตอนในการพัฒนาตามรูปแบบ ADDIE Model แบบเป็นขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นการออกแบบ (Design) ขั้นการพัฒนา (Development) ขั้นการพัฒนาเนื้อหาสู่โปรแกรม (Implementation) ขั้นการประเมินผล (Evaluation) เพื่อให้บทเรียนมีประสิทธิภาพ มีความสมบูรณ์ของบทเรียนสามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมทั้งด้านความถูกต้องของเนื้อหา ระดับความสามารถในการเรียนรู้ผู้เรียน และคุณภาพของบทเรียนที่สร้างขึ้น

4. บทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์ ผู้เรียนจะต้องรู้และเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน โดยมีผู้สอนเป็นผู้ดูแลให้คำแนะนำอย่างละเอียด (โนลล์, Knowles 1976: 47) ได้สรุปบทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ ดังนี้

1. การเรียนรู้ด้วยตนเองควรเริ่มจากการที่ผู้เรียนมีความต้องการที่จะเรียนในสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อการพัฒนาทักษะ ความรู้ สำหรับการพัฒนาชีวิตและการงานอาชีพของตน
2. การเตรียมตัวของผู้เรียน คือ ผู้เรียนจะต้องศึกษาหลักการ จุดมุ่งหมาย และโครงสร้างหลักสูตรรายวิชา และจุดประสงค์ของรายวิชาที่เรียน
3. ผู้เรียนควรจัดเนื้อหาวิชาด้วยตนเองตามจำนวนที่กำหนดไว้ในโครงสร้างและกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมลงไปให้ชัดเจนว่าบรรลุผล เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ และมีความคิดหรือเจตคติในการนำไปใช้ในชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย
4. ผู้เรียนเป็นผู้วางแผนการเรียนและดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นด้วยตนเอง โดยอาจขอคำแนะนำจากครูหรือเพื่อน ในลักษณะของการร่วมมือกันทำงานได้เช่นกัน
5. การประเมินผล การเรียนรู้ด้วยตนเองควรเป็นการประเมินผลร่วมกันระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน โดยครูและผู้เรียนร่วมกันตั้งเกณฑ์การประเมินผลร่วมกัน

เวนบอร์ก (สิริรัตน์ สัมพันธ์ยุทธ. 2540: 23; อ้างอิงจาก Wenburg. 1972: 116) ได้สรุปความสำคัญและบทบาทของผู้เรียนด้วยการนำตนเองไว้ ดังนี้

1. ผู้เรียนเรียนรู้ได้จากสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิสระ หมายถึง ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเองไม่ถูกควบคุมจากบุคคลอื่น ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนเรียนได้เร็วขึ้น
2. ผู้เรียนเรียนรู้ได้จากการลงมือปฏิบัติซึ่งจะทำให้ผู้เรียนค้นพบความจริงด้วยตนเอง
3. ผู้เรียนเรียนรู้ได้จากการร่วมมือกัน การร่วมมือไม่ได้หมายถึง การเข้ากลุ่มอย่างเดียวนั้นแต่ยังหมายถึงการที่แต่ละฝ่ายช่วยเหลือส่งเสริมซึ่งกันและกันในสถานการณ์การเรียนโดยสั่งการป้อนกลับให้สมาชิกอื่น ๆ ทราบ สิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนร่วมมือกัน คือ กระบวนการกลุ่ม
4. ผู้เรียนเรียนจากภายในตัวออกมา หมายถึง การที่ผู้เรียนโดยสร้างความรู้สึบบางอย่างเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน ไม่ใช่เรียนโดยถูกกำหนดบางสิ่งบางอย่างเข้าไปในผู้เรียน

ดังนั้น การรู้บทบาทตนเองของผู้เรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตที่มีประสิทธิภาพ เป็นการช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักดูแลและควบคุมกิจกรรมการเรียนของตนเองให้เกิดประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งการรู้บทบาทจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจกิจกรรมที่ต้องทำ รู้จักประเมินตนเอง นำไปสู่การพัฒนาตนเองและได้รับความรู้ที่เหมาะสม

5. เศรษฐกิจพอเพียง

5.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆ ระดับ รวมถึงระดับรัฐบาลในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลางที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และภายหลังวิกฤติ

เศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ได้ทรงเน้นย้ำเป็นแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2563)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัส เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) และได้จัดทำเป็นบทความเรื่อง "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" และได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2542

โดยทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำบทความที่ทรงแก้ไขแล้วไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของสำนักงานฯ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไปในที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542

เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางปฏิบัตินี้ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเอง ในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ โดยอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียรและความอดทน สติและปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี

5.2 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2563)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานข้างต้น เป็นที่มาของนิยาม "๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข" ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านช่องทางต่าง ๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน บนเงื่อนไข ความรู้ และ คุณธรรม

ในวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสว่า "การจะเป็นเสือนั้นมันไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกินแบบพอมีพอกิน หมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง"

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ยึดหลักทางสายกลาง คำว่า ความพอเพียง นั้นหมายถึงความพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากทั้งภายนอกและภายใน ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง ยังสามารถมองได้ว่าเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตให้มีความสุข ที่จำเป็นต้องใช้ทั้ง ความรู้ ความเข้าใจ ผนวกกับคุณธรรมในการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เพียงการประหยัด แต่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างชาญฉลาด และสามารถอยู่ได้ แม้ในสภาพที่มีการแข่งขัน และการไหลบ่าของโลกาภิวัตน์ นำสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ของชีวิต

5.3 หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความ

รอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2563)

5.3.1 กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

5.3.2 คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

5.3.3 คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

- **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่นการผลิต และการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

- **ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

- **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกล

5.3.4 เจื้อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

- **เจื้อนไขความรู้** ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

- **เจื้อนไขคุณธรรม** ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5.3.5 แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงจึงมีคุณค่าต่อประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ โดยเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตแบบพออยู่พอกิน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ เศรษฐกิจพอเพียงจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ อันจะนำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ใน การพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

6. การใช้บทเรียนออนไลน์ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิตในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

การที่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองจากบทเรียนออนไลน์ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดสติปัญญา เกิดทักษะการใช้ชีวิตที่เหมาะสม มีความสมดุลของชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่เป็นแนวทางในการพัฒนานำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเอง ในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ เน้นอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียร ความอดทน สติ และปัญญา ผู้เรียนจึงสามารถนำแนวทางนี้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ได้อย่างเหมาะสม

“หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” หรือ “ ศาสตร์พระราชา” ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ทุกสาขา ทุกภาคของ เศรษฐกิจ ไม่จำเป็นจะต้องจำกัดเฉพาะแต่ภาคการเกษตร หรือภาคชนบท แม้แต่ภาคการเงิน ภาคสาธารณสุข และการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ ด้วยหลักการที่คล้ายคลึงกันคือ “เน้นการเลือกปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม” (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2563)

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้เกิดการเตรียมความพร้อมในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพราะ ณ เวลานี้ยังไม่รู้ว่าปัญหาโรคระบาดจะใช้เวลาานเท่าใด รวมทั้งปัญหาเศรษฐกิจข้าวยากหมากแพงจะยังคงตั้งอยู่ในประเทศเรานานเพียงใด แม้หลังการระบาดโรคหยุดแล้วก็ตาม การใช้ชีวิตแบบพอเพียงเท่าที่จำเป็นและประหยัดจึงเป็นสิ่งที่ผู้เรียนควรนำไปใช้และปฏิบัติตนในช่วงวิกฤตนี้

ประเทศไทยก้าวข้ามผ่านวิกฤตการเงินมาหลายต่อหลายครั้ง จนในปัจจุบันได้กลับมาเผชิญกับปัญหาวิกฤตการเงินอีกครั้งจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และด้วยสถานการณ์นี้สามารถนำปรัชญาสำคัญปรัชญาหนึ่ง นั่นคือ "เศรษฐกิจพอเพียง" ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 หลักปรัชญา "เศรษฐกิจพอเพียง" เป็นอีกหนึ่งแนวคิดสำคัญที่เราสามารถนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ณ ตอนนี

1. พอประมาณ คำจำกัดความของคำว่า “พอประมาณ” ไม่ได้สื่อถึงความยากจน การอยู่อย่างลำบาก แต่หมายถึง “ความพอเพียง การประมาณตน และวางแผนทางการเงินที่ดี” ในสถานการณ์ COVID-19 แบบนี้จะต้องคำนึงเรื่องการพอมีพอใช้ ลด ละ เลิก สิ่งที่ไม่จำเป็น หรือประเมินแล้วเป็นสิ่งของฟุ่มเฟือยที่เกินฐานะเกินรายได้ อาทิ การซื้อสินค้าที่ยังไม่จำเป็นต้องใช้ทันที โดยเฉพาะในช่วงนี้การซื้อของจากร้านออนไลน์เป็นเรื่องที่ง่าย สะดวก และรวดเร็ว มนุษย์จึงต้องรู้จักความพอดี มองถึงความจำเป็นก่อนซื้อ เพื่อนำเงินในส่วนนั้นมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไม่เดือดร้อน ไม่เป็นสร้างภาระเพิ่มด้วยการเพิ่มหนี้สิน รวมไปถึงอาจจะทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตัวเองในทุกเดือน เพื่อตัดถอนสิ่งที่ไม่จำเป็น และใช้อย่างพอเพียงเพื่อให้เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต

2. มีเหตุมีผล การพอประมาณจะเกิดความสุขุมรอบคอบก็ต่อเมื่อเรามีวิธีคิดแบบมีเหตุมีผลควบคู่ไป เช่น มุมมองที่ว่า ของที่อยากได้จะต้องหาซื้อในทุกครั้ง ควรคิดไตร่ตรองให้รอบคอบว่าของสิ่งนั้นสร้างประโยชน์อย่างไรต่อการดำรงชีวิต ใช้แล้วสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีได้มากเพียงใด หากสามารถตอบสนองได้ค่อยตัดสินใจซื้อ ในทางกลับกันหากไม่ได้สร้างประโยชน์อย่างหลากหลายหรือมากพอ ก็ยังไม่ควรซื้อสิ่งของชิ้นนั้น

3. ภูมิคุ้มกัน มนุษย์ควรมีการคาดคะเนเหตุการณ์ไว้เพื่ออนาคตจาก COVID-19 โดยเฉพาะเรื่อง การวางแผนระยะยาว อาทิ การออมระยะยาว เนื่องจากการมีเงินออมไว้ สามารถช่วยให้ก้าวข้ามและแก้ไขในวิกฤตหลาย ๆ อย่างได้

4. สร้างความรู้ มิติใหม่ คือ การมองหาคำตอบใหม่ ๆ ในการเพิ่มพูนทักษะให้กับตัวเอง เพราะวิกฤต COVID-19 ได้สอนให้มนุษย์สามารถใช้ชีวิตสามารถปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เคยปฏิบัติ เช่น การทำงานอยู่บ้าน การซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคจากร้านค้าออนไลน์ ฉะนั้น COVID-19 จึงเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้นในอนาคต และเราต้องเปิดโลกทัศน์เพื่อพร้อมรับอยู่เสมอ ที่สำคัญต้องคอยติดตามข่าวสารจากทั่วทุกมุมโลกเพื่อแชร์เรื่องราวที่ดีต่าง ๆ ที่เป็นความรู้ใหม่ให้กับสังคม

5. มีคุณธรรม หลังจากการสร้างตัวเองให้เป็นผู้รอดในวิกฤต COVID-19 ในครั้งนี้ สิ่งหนึ่งที่ควรตระหนักถึง คือ การปรับจากการเป็นผู้รับจากมาตรการต่าง ๆ เป็นผู้ให้ ในสัดส่วนที่เราไม่เดือดร้อน เช่น การทำความสะอาดบ้านและชุมชน การอาสาตนเป็นผู้ช่วยสังคมในด้านต่าง ๆ การยึดเอาประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้ง

ดังนั้น หลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 สามารถนำมาผนวกใช้ได้กับทุกสถานการณ์แม้กระทั่งวิกฤตของการดำรงชีวิต เป็นหลักคิดที่ผลิตคนให้มีความเข้มแข็งทั้งกายและใจ สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตตามสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

บทสรุป

บทเรียนออนไลน์ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นรูปแบบทางเลือกสำหรับโรงเรียนในการนำไปใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เหมาะสมต่อการนำไปใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้บทเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์ สามารถโต้ตอบมีปฏิสัมพันธ์ได้หลายรูปแบบ ตอบสนองในเรื่องของมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดในสถานศึกษา เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียน สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และสามารถทบทวนบทเรียนได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพสำหรับผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมต่อการสร้างผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ เกิดสติปัญญา เกิดทักษะการใช้ชีวิตที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขของชีวิต โดยความสุขเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่เน้นการเลือกปฏิบัติเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เหมาะสม รวมถึงได้แนวทางในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

มูลนิธิชัยพัฒนา. (ม.ป.ป.). เศรษฐกิจพอเพียง. 15 กรกฎาคม 2563.

<https://www.chaipat.or.th/publication/publish-document/sufficiency-economy.html>

เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). *การบริหารและการนิเทศการศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาระบบการพิมพ์.

รสริน อะปะหัง. (2558). *การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยบูรณาการทฤษฎีการสร้างความรู้และทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6*. 3 มิถุนายน 2563. <https://so02.tcithaijo.org/index.php/SNGSJ/article/view/59061/48657>

สนธยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

สามมิติ สุขบรรจง. (2554). *การพัฒนาบทเรียน E-learning รายวิชา “การแสดงและสื่อ”*. 15 กรกฎาคม 2563.

http://thesis.swu.ac.th/swufac/cosci/sammiti_s_r406875.pdf

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ระยะที่ 2 จังหวัดตราด*. 3 มิถุนายน 2563.

<http://www.thaiedresearch.org/index.php/home/paperview/47/?topicid=5>

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2563). *โลกเปลี่ยน คนปรับ เตรียมคนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ในโลกหลังโควิด-19*. 3 มิถุนายน 2563. <https://www.nstda.or.th/th/e-book/13177-2-the-world-changes-covid19-humans>

อนิรุทธ์ สติมัน และฐาปนีย์ ธรรมเมธา. (2555). *การพัฒนาชุดบทเรียนออนไลน์ เรื่อง วิธีการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่งสำหรับผู้สอนในสถาบันการศึกษา*. 3 มิถุนายน 2563.

<https://so02.tcithaijo.org/index.php/suedujournal/article/view/97982>

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. (2548). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: การเรียนรู้ร่วมกับชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : เครือข่ายงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏ.

aomMONEY. (2563). “เศรษฐกิจพอเพียง” ปรัชญาชวนตระหนักคิด ช่วงวิกฤต COVID-19. เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563. <https://aommoney.com/>

Intel. (2563). *แนวคิดใหม่ของอนาคตแห่งการทำงาน จากมุมมอง Intel*. 15 กรกฎาคม 2563.

<https://mgronline.com/cyberbiz/detail/9630000042534>